

Territorial aspects of development assistance of the Visegrad countries

Teritoriální aspekty zahraniční rozvojové spolupráce zemí Visegrádské skupiny

Zdeněk OPRŠAL^a, Petra KRYLOVÁ^b

Univerzita Palackého v Olomouci, ^azdenek.oprsal@upol.cz, ^bpetrakrylova@seznam.cz

Abstract

The paper aims to analyze the territorial aspects of development assistance of the Visegrad countries - Czech Republic, Hungary, Poland and Slovakia. These four countries have similar historical background and after a period of economic and social transformation after the fall of the iron curtain they renewed their development assistance programmes. Motivations, territorial and sectoral focus of development assistance of these "re-emerging" donors show many similar features that allow us to classify them as „like-minded“. The article also focuses on the analysis of official and hidden motivations for providing development assistance and explores how these motivations are reflected in the selection of partner countries and in the territorial allocation of development assistance.

Keywords: Official Development Assistance, Developing countries, Territorial allocation, Visegrad countries

Klíčová slova: oficiální rozvojová spolupráce, rozvojové země, teritoriální alokace, visegrádské země

1. Historické souvislosti a počátky oficiální rozvojové spolupráce v zemích Visegrádské skupiny

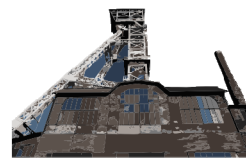
Počátek kontaktů zemí visegrádské skupiny s rozvojovými zeměmi lze vysledovat od 50. let minulého století. Československo, Polsko i Maďarsko byly v té době již součástí sovětské sféry vlivu a proto zahraniční politiky těchto zemí byly do značné míry určovány Sovětským svazem. V této době generální tajemník ÚV KSSS Nikita Chruščov deklaroval SSSR jako lídra „nekapitalistické“ cesty rozvoje. Botha (v Kanet et. al. 1992) v této souvislosti uvádí, že Chruščovův přístup sloužil zejména jako teoretická opora pro sovětskou podporu revolučních (nebo též národně-osvobozeneckých) hnutí v zemích Třetího světa. Teorie byla založena na dvou hlavních principech podpory „politické nezávislosti“ a „osvobození hospodářství [zemí Třetího světa] z područí imperialismu“. Původ této teorie leží podle Botha ve „vágním výroku proneseném Leninem v průběhu Druhé kominterny, že zaostalé země mohou přeskočit kapitalistickou fázi vývoje společnosti s pomocí vítězného proletariátu“. Cílem tohoto přístupu bylo získat země Třetího světa do sovětské sféry vlivu. V praxi měla pomoc spřáteleným režimům v rozvojových zemích nejčastěji formu hmotné podpory, expertů a zvýhodněných půjček. Velmi významnou formou „pomoci“ pak byly dodávky výzbroje a výstroje a výcvik členů bezpečnostních složek i členů tzv. národně-osvobozeneckých a revolučních hnutí. Výsledkem vojenské pomoci byly horké konflikty studené války, které negativně poznamenaly mnohé rozvojové země na řadu dalších následujících let.

Přístup sovětských satelitů k zahraniční pomoci zemím třetího světa lze dobře ilustrovat na příkladu

Československa. Kontakty socialistického Československa s vybranými rozvojovými zeměmi byly navazovány již v průběhu 50. let. Aktivita československých diplomatů vrcholí na počátku 60. let v souvislosti s tzv. „rokem Afriky“, kdy celá řada zemí subsaharské Afriky získala nezávislost. Zídek a Sieber (2007) uvádějí, že pro spolupráci s africkými zeměmi byly vytvořeny tři kategorie zemí podle míry jejich vstřícnosti k zemím sovětského bloku¹. Hlavní strategií pak bylo posunout rozvojové země na pomyslném žebříčku do první kategorie, přičemž konečným cílem bylo přijetí socialistické ideologie a spojenectví se Sovětským svazem a jeho satelity. Exnerová (2005) dodává navíc kategorií „neevropských socialistických zemí“, které zahrnovaly Kubu, Severní Koreu, Mongolsko, Vietnam, Laos a Kambodžu.

Zahraniční pomoc poskytovaná socialistickým Československem, Maďarskem i Polskem měla nejrůznější podoby, nejčastěji se však jednalo o hmotnou pomoc (potraviny, léky, nástroje apod.), technickou pomoc a poskytování školného na vysokých školách. Pomoc byla vždy motivovaná ideologicky, a pokud docházelo k dodávkám do rozvojových zemí hodnocených jako kapitalistické, dělo se tak za tržních nezvýhodněných podmínek. Seznam států, které byly pro jednotlivé země prioritní, se měnil v průběhu času tak jak se vyvíjela politická orientace partnerských zemí. Mezi země „prioritního zájmu“ Československa v subsaharské Africe patřily např. Nigérie, Tanzanie, Ghana, Guinea, Mali, později též Angola a Mozambik (Zídek, Sieber 2007). Berezna (1979) uvádí mezi zeměmi maďarského

¹ Jednalo se o následující kategorie: země přednostního zájmu, země s oboustranně výhodnými hospodářskými vztahy a země závislé na imperialismu.

zájmu Guineu, Ghanu, Spojenou arabskou republiku, později i další státy, podobně tomu bylo v případě Polska (Stefanovski 1979). Kromě zmíněných afrických zemí byla pozornost věnována také zemím v regionu jihovýchodní Asie (např. Vietnam, Laos, Kambodža), či Latinské Ameriky (mimo Kuby zejména Nikaragua), významná byla pomoc směřovaná do Mongolska.

2. Motivace a cíle rozvojové spolupráce

Motivace a cíle oficiální rozvojové spolupráceⁱ jsou důležité faktory, které ovlivňují výběr partnerských zemí a prioritních sektorů a mají vliv také na další aspekty spolupráce, např. míru vázání rozvojové pomoci, do určité míry také volatilitu pomoci. V konečném důsledku tak mají vliv na celkovou efektivitu rozvojové spolupráce. Zatímco oficiální cíle rozvojové jsou deklarovány přímo při formulaci politik, ty neoficiální lze odvodit z cílů zahraniční politiky a ze skutečných teritoriálních alokací rozvojové pomoci. Motivace a cíle zahraniční rozvojové spolupráce zemí visegrádské skupiny patří mezi témata, které není na rozdíl od tradičních donorů příliš dobře popsána.

Szent-Iványi (2008) upozorňuje na historický kontext, který ovlivňuje současné motivace a cíle rozvojové spolupráce a směřování rozvojové pomoci států visegrádské čtyřky. Především žádná z těchto zemí neměla kolonie. Všechny země také byly po roce 1948 satelity Sovětského svazu a neměly suverénní zahraniční politiku. Tyto příčiny vysvětlují omezené historické kontakty visegrádských zemí, se zeměmi tradičně vnímanými jako rozvojové v subsaharské Africe, Latinské Americe a jižní a jihovýchodní Asii. V současnosti je vztah k rozvojovým zemím ovlivňován též obchodními vazbami orientovanými především na staré členské státy Evropské unie a Rusko a jen v omezené míře na rozvojové země (zejména ty v subsaharské Africeⁱⁱ). Visegrádské země také méně naléhavě vnímají problém nelegální migrace, protože jsou spíše zeměmi tranzitními, podobně obavy z terorismu nejsou tak veliké jako u obyvatelstva západní Evropy.

ⁱ Oficiální rozvojová spolupráce (ODA) je definována jako „granty či půjčky do rozvojových zemí a multilaterálních institucí, které jsou a) poskytovány oficiálními institucemi; b) poskytovány s cílem podpořit ekonomický rozvoj a blahobyt v rozvojových zemích; c) jsou koncesionální (nemají komerční charakter) a obsahují grantovou složku, která tvoří minimálně 25 %.“ (OECD, nedatováno)

ⁱⁱ Minimálně v případě bývalého Československa byl však obchod s některými zeměmi subsaharské Afriky alespoň v některých obdobích relativně významný. Podle (Zídka a Siebera 2007) bylo Československo velmi aktivní již před rokem 1938 v jižní Africe. Na základě obchodních dohod s Velkou Británií bylo do Jižní Rhodesie vyváženo množství tradičního čs. průmyslového a spotřebního do Severní a Jižní Rhodesie.

Zájem o bezpečnost a stabilitu sousedních zemí, jak uvádí Szent-Iványi (2008), patří naopak mezi priority zahraniční politiky všech visegrádských zemí a promítá se do zahraniční rozvojové spolupráce, zejména do teritoriálních alokací pomoci. Region západního Balkánu, postižený několikaletým konfliktem a vnímaný mnoha evropskými státy jako možný zdroj dalšího napětí, je jedním z míst, kam dlouhodobě směřují jedny z nejvyšších objemů oficiální rozvojové pomoci. Srbsko bylo podle statistik pomoci OECD DAC (nedatováno) mezi lety 2004 až 2008 druhým největším příjemcem zahraniční rozvojové spolupráce České republiky a třetím největším příjemcem v případě Maďarska. V případě Polska je projevuje efekt určité izolovanosti od regionu jihovýchodní Evropy, Srbsko a Černá hora byly na pátém, resp. šestém místě v žebříčku polské ODA v letech 2004-2008. Polsko jednoznačně upřednostňuje své přímé sousedy na východě – Bělorusko a Ukrajinu (MFAPL 2009). Zmínka o bezpečnostních cílech se objevuje v oficiálních dokumentech Maďarska (MFAH nedatováno) a Slovenska (Zákon 617/2007 Sb.).

Do kategorie „bezpečnostní cíle“ lze nepochybně řadit i otázky nelegální migrace. Zatímco imigranti ve starých členských státech Evropské unie přicházejí zejména z oblastí bývalých kolonií metropolitních zemí, imigranti do nových členských států mají svůj původ nejčastěji v zemích východní Evropy (Horký 2009). Horký zmiňuje rozhodnutí české vlády z roku 1995, kde je prevence migrace uvedena jako cíl české rozvojové spolupráce. Takto explicitně se tento cíl v současných vládních dokumentech neobjevuje, ale prevence migrace je přinejmenším pro českou vládu významné téma. Pokud se jedná o rozvojovou spolupráci, bezpečnostní aspekty migrace a ochrana domácího pracovního trhu jsou v případě České republiky upřednostňovány před (pozitivními) dopady na omezování chudoby prostřednictvím remitencí. Výsledkem jsou projekty zaměřené na prevenci migrace v zemích původu migrantů (v roce 2008 např. v Arménii, Gruzii, Moldavsku a na Ukrajině) řízené Ministerstvem vnitra České republiky (MZV 2008).

Bezpečnostní zájmy však nemohou být jedinými faktory, které vysvětlují protěžování zemí v geografické blízkosti visegrádské čtyřky. Dalším neméně důležitým motivem jsou ekonomické zájmy. Je obtížné hodnotit, do jaké míry se uplatňují ekonomické zájmy jak při výběru prioritních zemí, tak při alokacích rozvojové pomoci. Státy v blízkosti zemí visegrádské čtyřky jsou přirozenými obchodními partnery. Řada zemí vidí dobré příležitosti pro export a uplatnění svých firem na vynořujících se trzích a leckdy je výběr projektů této logice podřízenⁱⁱⁱ. Ekonomické cíle poskytování

ⁱⁱⁱ Projekty, které byly zaměřeny spíše na podporu českých soukromých firem a jejich obchodní expanze v partnerských zemích, byly v minulosti řízeny zejména ministerstvem průmyslu, v menší míře

rozvojové spolupráce ostatně země visegrádské skupiny přiznávají ve svých oficiálních dokumentech. Negativním důsledkem zohledňování ekonomických zájmů je vázání rozvojové pomoci, které je evidentní např. v případě České republiky. Do výběrových řízení na dodávky zařízení nebo služeb v rámci rozvojových projektů se mohou hlásit jen české soukromé subjekty nebo neziskové organizace. V konečném důsledku tak může docházet ke snížení efektivity rozvojové pomoci¹.

Kulturní motivy v podobě podpory národnostních menšin na územích cizích států jsou zřetelné u Polska a Maďarska. Polsko přednostně poskytuje pomoc do zemí, které „*prodělávají transformaci a mají velký podíl obyvatel polského původu*“ (MFAPL 2003). Zeměmi s významnou polskou minoritou jsou Bělorusko a Ukrajina. Podle Paragi (2008) byla podpora maďarsky mluvících obyvatel sousedních zemí (tj. na Slovensku, Ukrajině, v Rumunsku a zemích bývalé Jugoslávie) hlavní cíl maďarské zahraniční rozvojové spolupráce v 90. letech. V současných oficiálních dokumentech se tento cíl již neobjevuje, ale vzhledem ke skutečnosti, že v roce 2008 byly na druhé a třetí příčce mezi příjemci maďarské rozvojové pomoci Ukrajina a Srbsko, je pravděpodobné, že maďarská vláda tento cíl stále sleduje. Také Česká republika podporuje malé komunity potomků českých přistěhovalců z 19. století na území Moldavska a Srbska. Podobně je tomu u Slovenska podporující slovensky hovořící vesnice v Srbské autonomní oblasti Vojvodina. Zajímavý rozpor, který může zkomplikovat spolupráci zemí visegrádské skupiny, je rozdílný pohled na Kosovo. Zatímco Maďarsko uznalo nezávislost Kosova (stejně jako Česká republika nebo Polsko) a Kosovo jako prioritní země maďarské rozvojové spolupráce získává relativně vysoké objemy maďarské pomoci, Slovensko suverenitu Kosova neuznává a pokud je do Kosova poskytována pomoc, je vykazována v rámci pomoci Srbsku. Odlišný slovenský postoj má příčinu v obavě Slovenska z možných separatistických tendencí početné maďarské menšiny na jižním Slovensku, nezávislost Kosova považuje za nebezpečný precedens potenciálně ohrožující slovenskou územní integritu.

Výrazným motivem, který se objevuje u všech zemí visegrádské skupiny, jsou snahy dostat svým mezinárodním závazkům. Dokladem je zřetelné upřednostňování Afghánistánu a do určité míry také Iráku v rámci rozvojové spolupráce (a také vojenské přítomnosti V4 v těchto zemích). Afghánistán je spolu s Moldavskem jedinou zemí, která je prioritní pro všechny čtyři visegrádské země, a také z hlediska objemů poskytnuté pomoci se řadí na přední příčky.

těž ministerstvem životního prostředí a zemědělství. Za všechny jmenujeme projekty zaměřené na vybavování a modernizaci hnědohelných dolů v Srbsku a Bosně a Hercegovině.

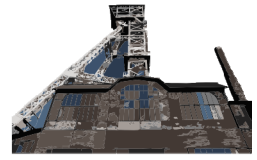
¹ Různí autoři uvádí snížení celkové hodnoty pomoci v důsledku vázání pomoci v průměru o 15-20 %, někdy však i o více než 40 % (více např. Jepma 1991, Helleiner 2000).

Jedním z cílů, který je často zmiňován v případě vynořujících se donorů ve střední a východní Evropě, je přenos transformačních zkušeností nabytých během období vlastní ekonomické, politické i sociální transformace v období na konci 80. let a v průběhu 90. let. Transformační zkušenosti jsou vnímány jako komparativní výhoda a přidaná hodnota rozvojových intervencí visegrádských zemí. Do tohoto široce definovaného „přenosu transformačních zkušeností“ lze zařadit i snahy o podporu demokratizačních procesů. Motiv přenosu transformačních zkušeností a demokratizace se skutečně objevuje v oficiálních dokumentech rozvojových agentur a odráží se ve výběru prioritních zemí a je proto možné o něm mluvit jako o tématu společném všech zemím visegrádské skupiny.

Posledním z analyzovaných cílů, nikoliv však svým významem, je cíl omezování chudoby. Přestože tento cíl je v oficiálních dokumentech zmiňován jako jeden z primárních motivů zahraniční rozvojové spolupráce visegrádských zemí, teritoriální alokace a objemy prostředků určených nejchudším zemím světa ukazují spíše na opak. Z hlediska finančních objemů poskytované rozvojové pomoci je fakt, že visegrádské země kladou malý důraz na nejchudší země, poněkud zkeslen pomocí směřovanou do Afghánistánu a oddlužení Angoly ze strany Polska.

3. Vybrané aspekty alokací oficiální rozvojové pomoci

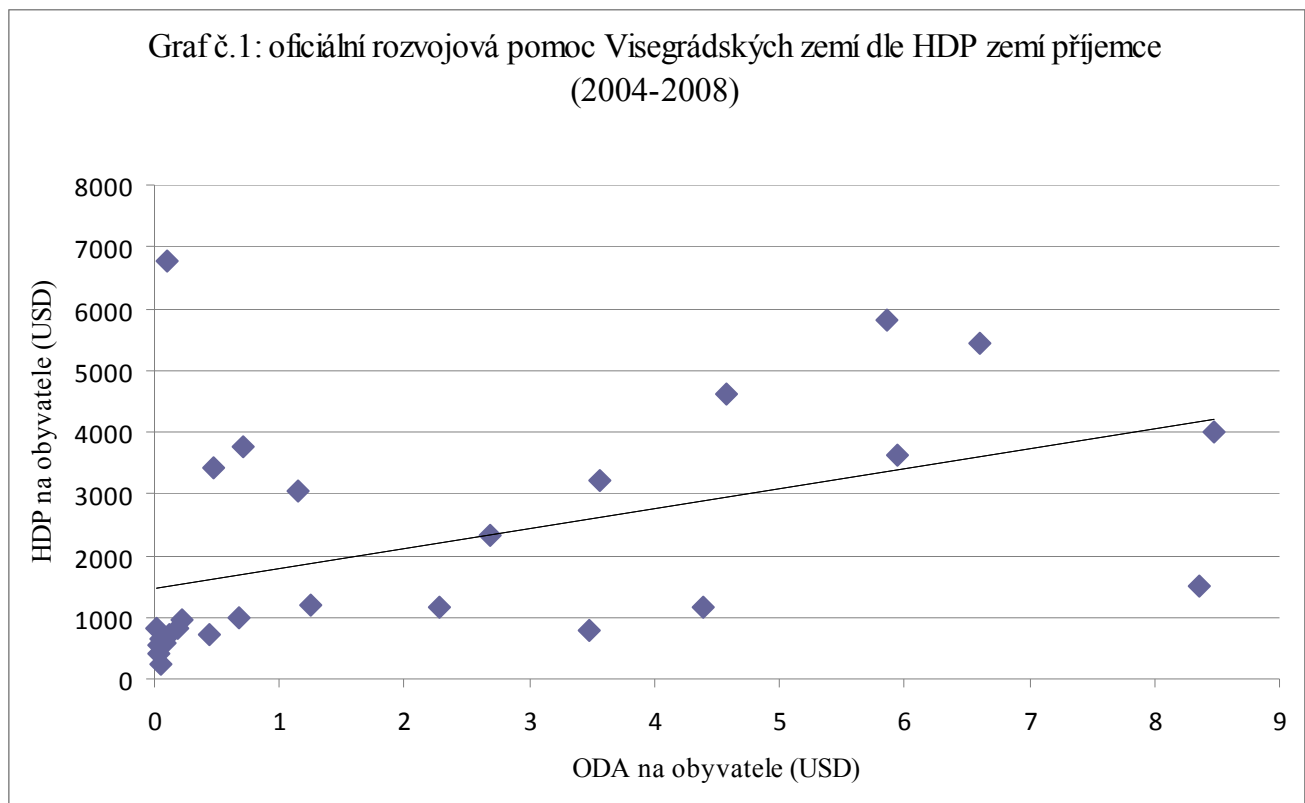
Předchozí kapitola se věnovala deklarovaným i skrytým cílům zahraniční rozvojové spolupráce zemí visegrádské skupiny. Následující část článku si klade za cíl pomoci statistických analýz ověřit vybrané aspekty alokací rozvojové pomoci zemí visegrádské skupiny. První část analýz se věnuje otázce, jak jsou alokovány finanční prostředky vzhledem k hrubému domácímu produktu partnerských zemí (HDP) na obyvatele (v USD). Údaje o HDP jsou převzaty z Human Development Report (2009) a vztahují se k roku 2007. Druhá část analýz hodnotí, jakým způsobem je alokována oficiální rozvojová pomoc zemí visegrádské skupiny vzhledem ke stavu ekonomické transformace partnerských zemí a vzhledem k míře jejich demokracie a dobrého vládnutí. Stav transformace je vyjádřen pomocí Bertelsmannova transformačního indexu (BTI) pro rok 2007, který analyzuje a hodnotí kvalitu demokracie, tržní ekonomiky a politického managementu v rozvojových a transformujících se zemích světa. Pro účely analýzy byl použit pouze dílčí Index managementu, který se zaměřuje na proces a řízení ekonomické transformace sledovaných zemí. Platí, že čím vyšší je hodnota indexu, tím lepší výsledky vykazují země v procesu ekonomické a politické transformace. Kvalita demokracie je vyjádřena pomocí kritérií organizace Freedom House, údaje jsou vztaženy k roku 2007. Freedom House hodnotí dodržování politických práv a občanských

svobod, přičemž svobodné země mají hodnotu indexu 1-2,5, země částečně svobodné 3-5 a země nesvobodné 5,5-7. Bohužel Freedom House ani Bertelsmannův index neposkytuje údaje pro Palestinská autonomní území, která jsou proto z analýz vyňaty. Veškeré údaje o oficiální rozvojové spolupráci byly převzaty ze statistické databáze OECD (nedatováno) a jedná se o údaje mezi lety 2004-2008. Postupně byly testovány jednotlivé země visegrádské skupiny a nakonec také visegrádská skupina jako celek.

Graf č. 1. ukazuje výsledky analýzy lineární závislosti poskytované ODA visegrádských zemí ve vztahu k HDP

partnerských zemí. Výsledek ukazuje pozitivní středně silnou závislost (s korelačním koeficientem 0,47). Z výsledků analýzy je zřejmé, že země visegrádské skupiny preferují při poskytování rozvojové pomoci bohatší země s vyšším HDP na hlavu. Stejný trend je možné vysledovat také zvláště u jednotlivých zemí visegrádské skupiny, přičemž Maďarsko a Polsko vykazují pozitivní silnou závislost s hodnotou (0,74, resp. 0,6), Česká republika vykazuje pozitivní středně silnou závislost (0,6), pouze v případě Slovenska je těsnost vztahu nižší, byť lineární závislost je stále pozorovatelná.

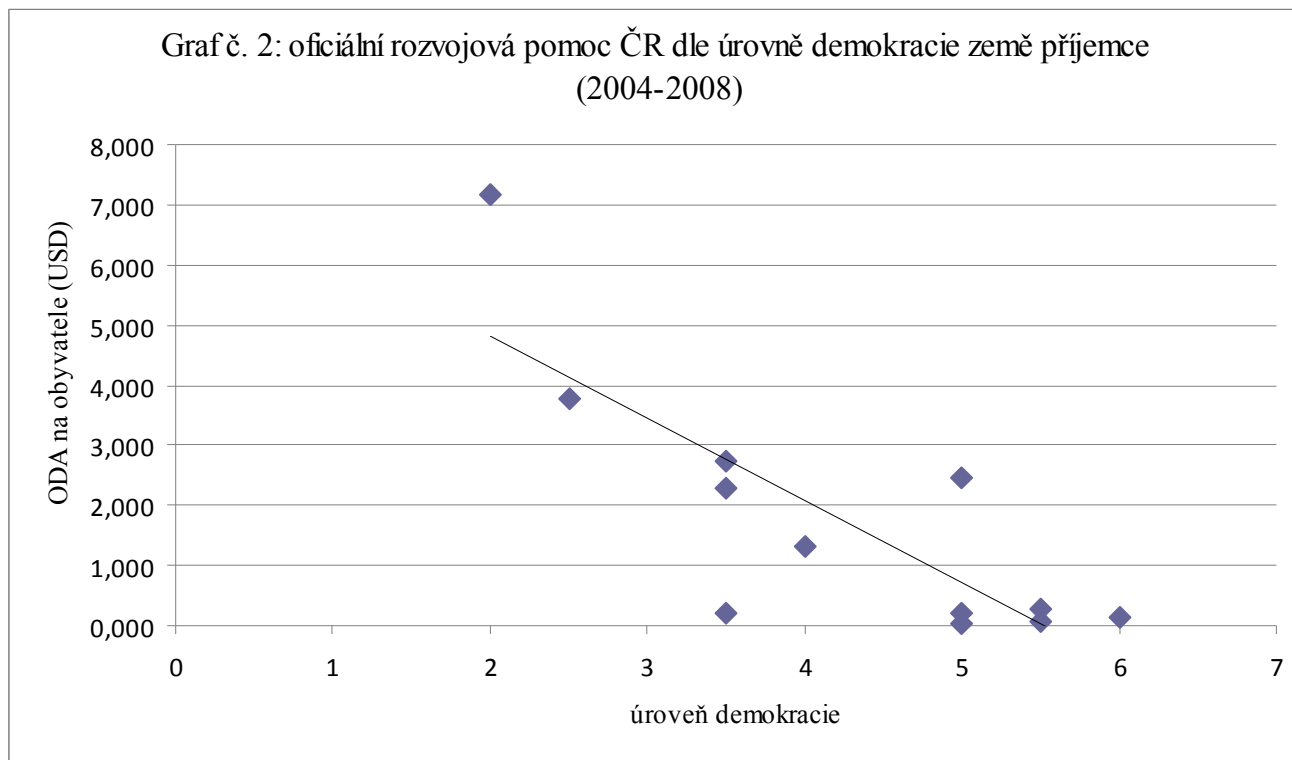

Zdroj: databáze OECD, vlastní zpracování

Méně výrazné jsou výsledky analýz závislosti poskytované ODA visegrádských zemí a míry ekonomické transformace partnerských zemí. U visegrádských zemí jako celku je závislost zanedbatelná. Pokud se zaměříme zvláště na jednotlivé země, jednoznačně nejvyšší míru závislosti vykazuje analýza v případě České republiky, tuto závislost však nemůžeme potvrdit v případě Maďarska a Slovenska, slabá je také v případě Polska.

Poslední analýza se zaměřuje na závislost poskytované ODA zemí V4 a míry demokracie partnerských zemí. Společné výsledky pro všechny čtyři visegrádské země neprokazují závislost ODA na míře demokracie.

Samostatně jediné Česká republika vykazuje velmi silnou negativní závislosti s hodnotou -0,8 (graf č. 2). Ukazuje se, že Česká republika skutečně ve větší míře podporuje ty rozvojové země, které lépe dodržují principy demokratického vládnutí. V případě Polska pozorujeme velmi slabou závislost, která však nabývá pozitivních hodnot. To je dáno zejména velkými objemy pomoci směřované do Běloruska a oddlužení Angoly (obě země jsou hodnoceny jako nesvobodné). Pokud Bělorusko a Angolu z analýzy vyřadíme, situace se zcela změní a objeví se silná pozitivní závislost (-0,6). V případě Maďarska ani Slovenska nebyla žádná závislost pozorována.

Zdroj: databáze OECD, vlastní zpracování

Výsledkem analýz je na první pohled překvapující zjištění, že čím bohatší je partnerská rozvojová země, tím vyšší získává oficiální rozvojovou pomoc ze zemí vyšehradské skupiny. Tento výsledek, který je v rozporu s mezinárodními cíli rozvojové spolupráce, je možné částečně vysvětlit orientací visehradských zemí na relativně bohatší transformující se země, které nepatří mezi nejméně rozvinuté země. Cíle podpory nejchudších zemí světa a transformujících se zemí tak stojí proti sobě.

4. Závěr

Článek si kladl za cíl analyzovat teritoriální aspekty zahraniční rozvojové spolupráce zemí visehradské skupiny. Ukazuje se, že všechny čtyři země mají podobné historické zkušenosti s poskytováním rozvojové pomoci a podporou národně-osvobozenecých hnutí z období před rokem 1989. Podobná je také historická zkušenost z období ekonomické, společenské a politické transformace po roce 1989. Tyto faktory ovlivnily teritoriální směřování rozvojové pomoci v rámci obnovené zahraniční rozvojové spolupráce.

Jednou ze základních premis rozvojové spolupráce visehradských zemí je pojmání rozvojové spolupráce jako nedílné součásti zahraniční politiky. Tento přístup, který dobře dokumentuje např. Horký (2009) v případě České republiky, legalizuje v očích vlád visehradských zemí využívání rozvojové spolupráce na různé (zahraničně)politické cíle. V případě motivací

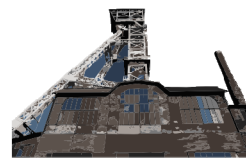
k rozvojové spolupráci platí, že obvykle neexistuje pouze jediná motivace, ale vždy jde o souhrn různých cílů. V rámci partnerských zemí jihovýchodní Evropy a zemí bývalého východního bloku se uplatňují cíle bezpečnostní, kulturní, ekonomické i snahy o přenos vlastních transformačních zkušeností. Naopak cíle směřující k omezení chudoby jsou v praxi zohledňovány v menší míře.

Nízkou prioritu pomoci poskytované do nejchudších zemí světa potvrdily také statistické analýzy, a to jak u visehradských zemí jako celku, tak v různé míře u jednotlivých zemí visehradské skupiny. Analýzy zaměřené na poskytování pomoci podle míry transformace nebo úrovně demokracie partnerských zemí již tak jednoznačné nebyly. Analýzy ukázaly dostatečně silnou závislost pouze v případě České republiky. Můžeme tedy konstatovat, že skutečné alokace rozvojové pomoci ČR odpovídají deklarovaným cílům podpory transformujících se zemí a zemí s vyšší mírou demokracie.

Malá pozornost věnovaná nejchudším zemím světa je v rozporu s mezinárodními závazky, ke kterým se Česká republika přihlásila (např. Miléniová deklarace, Pařížská deklarace o účinnosti pomoci, Evropský konsensus o rozvoji). Avšak zcela legitimní je otázka, zda přirozenými partnery visehradských zemí nejsou spíše země, které prošly podobným historickým vývojem, než země subsaharské Afriky nebo Latinské Ameriky.

XXII SJEZD ČESKÉ GEOGRAFICKÉ SPOLEČNOSTI OSTRAVA 2010

Názory na tuto otázku se v rozvojových konstitucích visegrádských zemí liší a jistě budou předmětem mnoha diskusí.

Použité zdroje:

BEREZNAI, A. (1979) Hungary's Presence in Black Africa, Radio Free Europe Background Report 75, [online], [cit. 17-6-2010] přístupné z http://www.osaarchivum.org/files/holdings/300/8/3/text_da/36-4-54.shtml

BERTELSMANN TRANSFORMATION INDEX (2008) Management Index as of 2007, [online], [cit. 17-6-2010], přístupné z <http://bti2008.bertelsmann-transformation-index.de/?L=1>

BOTHA, P. (1992) The societal reassessment of socialist orientation and the African response, in Kanet, R., Miner, N., D., Dealer, J., T., (eds.), Soviet Foreign Policy in Transition, Cambridge: Cambridge University Press

EXNEROVÁ, V. (ed.), (2005) Globální problémy a rozvojová spolupráce. Praha: Člověk v tísni, společnost při ČT, o.p.s

FREEDOM HOUSE (2008) Combined Average Ratings – Independent Countries, [online], [cit. 10-6-2010], přístupné z <http://www.freedomhouse.org/uploads/Chart116File163.pdf>

HELLEINER, G. (2000) Towards balance in aid relationships: donor performance monitoring in low-income developing countries. CIS Working Paper. Toronto: University of Toronto

HORKÝ (2009) Rozvojový rozměr české zahraniční politiky: Nástroj zahraniční politiky nebo snižování globální chudoby? In Kořan M.(et al.) Česká zahraniční politika v roce 2008: Analýza ÚMV. Praha: Ústav mezinárodních vztahů

JEPMA, J. C. (1991) The Tying of Aid. Paris: OECD.

MINISTRY of FOREIGN AFFAIRS HUNGARY (nedatováno) Inspired by Experience, [online], [cit. 17-6-2010], přístupné z <http://www.mfa.gov.hu/NR/rdonlyres/09524B2E-76D7-4DCC-ADF6-67D3E1A14FA7/0/InspiredByExperience.pdf>

MINISTRY of FOREIGN AFFAIRS POLAND (2003) Strategy for Poland's Development Cooperation, Warsaw: Council of Ministers, [online], [cit. 17-6-2010] přístupné z

<http://www.msz.gov.pl/files/polskapomoc/Strategya%20for%20Polands%20Development%20Cooperation.pdf>

MINISTRY of FOREIGN AFFAIRS POLAND (2009) Poland's Development Cooperation – Annual Report 2006, Warsaw: Ministry of Foreign Affairs, Development Co-operation Department, ISSN 2080-7368.

MZV (2008) Témata rozvojové spolupráce v prioritních zemích v roce 2008, [online], [cit. 17-4-2010], přístupné z <http://www.czda.cz/rozproj.php>

OECD (nedatováno) DAC Glossary of Key Terms and Concepts, ODA [online], [cit. 17-6-2010], přístupné z http://www.oecd.org/document/32/0,3343,en_2649_33721_42632800_1_1_1_1,00.html#ODA

OECD DAC (nedatováno) International Development Statistics (IDS) online databases on aid and other resource flows [online], [cit. 17-6-2010], přístupné z <http://www.oecd.org/dataoecd/50/17/5037721.htm>

PARAGI, B. (2008) Hungarian Development Policy. Working-paper prezentovaný na 12th EADI General Conference, 2008, Geneva

STEFANOVSKI, R. (1979) Poland's Presence in Black Africa, Radio Free Europe Background Report 50, [online], [cit. 17-6-2010], přístupné z <http://www.osaarchivum.org/files/holdings/300/8/3/text/45-2-42.shtml>

SZENT-IVÁNYI (2008) Aid Allocation of the Emerging Central and Eastern European Donors. Working-paper prezentovaný na 12th EADI General Conference, 2008, Geneva.

UNDP (2009) Human Development Report 2009. Overcoming barriers: Human mobility and development. New York: Palgrave Macmillan

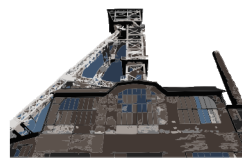
ZÁKON č. 617/2007 Sb. z 5. decembra 2007 o oficiálnej rozvojovej pomoci a o doplnení zákona č. 575/2001 Z. z.o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov

ZÍDEK, P., SIEBER, K. (2007) Československo a subsaharská Afrika v letech 1948-1989. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.

Adresa autorů:

**XXII SJEZD
ČESKÉ GEOGRAFICKÉ SPOLEČNOSTI
OSTRAVA 2010**

Mgr. Zdeněk Opršal, Mgr. Petra Krylová
Katedra rozvojových studií
Přírodovědecká fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci
Tř. 17. listopadu 12
771 46 Olomouc
zdenek.oprsal@upol.cz
petrakrylova@seznam.cz